

AKTUALITĀTES BĒRNU SEKSUĀLAS IZMANTOŠANAS PREVENCIJAS JOMĀ

(EKSPERTU PADOME, 17.03.2022.)

Apkopojam ekspertu padomes pārstāvju sniegto informāciju par pārstāvēto iestāžu un organizāciju paveikto pēdējā pusgada laikā paveikto un plānoto jomā, kas skar vardarbības pret bērnu un bērnu seksuālas izmantošanas novēršanas tēmu.

Centrs Dardedze

- 2021. gada beigās aktualizējām tēmu par pornogrāfijas ietekmi uz maziem bērniem diskusijā "[Kad bērns ir redzējis par daudz](#)".
- Janvārī piedalījāties Tiesībsarga biroja preses konferencē par problēmām bērnu seksuālas izmantošanas lietu izmeklēšanā
- Organizācijas šī gada mērķi interešu aizstāvībā:

1. Uzlabojumi bērnu seksuālas izmantošanas lietu izmeklēšanā.

- Precizēt seksuālas vardarbības definīciju Bērnu tiesību aizsardzības likumā.
- Skaidri definēti kritēriji, kad dzimumnoziegumu pret bērnu gadījumos pieļaujams kriminālprocesa vietā rosināt resorisko pārbaudi (nosakot, ka tajās sarunas ar bērniem nedrīkst notikt).
- Noteikts termiņš, cik ilgā laikā no iesnieguma saņemšanas bērns ir jānoprātina.

2. Uzlabojumi pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogu sagatavošanas procesā, uzraudzībā un atbalsta pasākumos vardarbības pret bērnu prevencijai.

3. Uzlabojumi bērnu kaitējošas seksuālas uzvedības gadījumu risināšanā. Plānojam:

- Apzināt KSU izplatību.
- Apzināt speciālistu rīcību KSU gadījumos.
- Kopā ar iesaistītajām institūcijām vienoties par kopīgu izpratni, precizēt informācijas apriti un veicināt atbilstošu pakalpojumu nodrošināšanu.

Drošāka interneta centrs

- Pēdējā laikā pieaudzis ziņojumu skaits, turklāt no seksuāla rakstura materiāliem puse satura ir pašu bērnu radīti (iespējams, pieaugušā pamudināti).
- Latvijas Drošāka interneta centrs, atzīmējot Drošāka interneta dienu, š.g. 8.februārī kopā ar Valsts policiju un Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekciju uzsāka sociālo kampaņu "Bīstamā draudzība internetā", kuras mērķis ir aktualizēt risku bērniem kļūt par pavadināšanas upuri internetā – plašāka informācija šeit <https://drossinternets.lv/lv/info/bistama-draudziba-interneta>.
- Pašpalīdzības tests bērniem, vecākiem un speciāliem atrodams šeit: <https://sos.drossinternets.lv/>
- Secinājumus par testa rezultātiem plānots publikot 1. jūnijā.

Iekšlietu ministrija

- Turpinās darbs pie Bērnu noziedzības novēršanas un bērnu aizsardzības pret noziedzīgu nodarījumu plāna projekta, notiek darbs pie budžeta sadaļas sagatavošanas un plāna saskaņošanas iekšlietu resora ietvaros. Plāna mērķis ir noteikt īstermiņā veicamos pasākumus, lai sekmētu bērnu noziedzības mazināšanos, mazinot riska faktoros, kas saistīti ar bērna delinkventu uzvedību, kā arī uzlabot bērnu drošību, aizsargājot tos no veselības un dzīvības apdraudējuma.
- Plāna projektā ir ietverti pasākumi, kas skar:
 - preventīvo pasākumu veikšanu, sabiedrības izglītošanu bērnu izdarīto un pret bērniem vērstu likumpārkāpumu ierobežošanā, speciālistu apmācības.
 - to personu, kuras izdarījušas noziedzīgus nodarījumus, tai skaitā pret tikumību un dzimumneaizskaramību, resocializācijas, palīdzības/intervences pakalpojumu un prakses uzlabošanu;
 - netraumējošas vides nodrošināšanu noziedzīgos nodarījumos cietušajiem nepilngadīgajiem;
 - starpinstitucionālās sadarbības attīstīšanu (t.sk. prevencijas plāni pašvaldībās), labās prakses izplatīšanu, situācijas bērnu noziedzības jomā regulāru monitoringu.
- Izstrādājot Plānu, vienlaikus tiek ņemti vērā arī citi politikas attīstības dokumenti, kuros ietverti uzdevumi un pasākumi, kas ir vērsti vai var ietekmēt bērnu un pret bērniem izdarīto likumpārkāpumu risku novēršanu un aizsardzības faktoru stiprināšanu.

Labklājības ministrija

- Kā zināms, Labklājības ministrija sadarbībā ar citām ministrijām izstrādā vienotas Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādnes 2022.–2027.gadam – tuvākajā laikā tiek plānots tās izsludināt valsts sekretāru sanāksmē. Prezentācija par pamatnostādņu saturu pieejama LM mājas lapā, sadaļā “Bērnu lietu sadarbības padome” <https://www.lm.gov.lv/lv/bernu-lietu-sadabibas-padome>.
- Turpat pieejama arī informācija par Bērnu lietu sadarbības padomi un tās apakšgrupu plānotajiem uzdevumiem.

Papardes zieds

- 2021. gada nogalē notika kampaņa ar mērķi veicināt vecāku pieprasījumu pēc pilnvērtīgas veselības izglītību sava bērna izglītības iestādē, vairāk šeit: <https://www.papardeszieds.lv/veselibasizglitiba/?fbclid=IwAR3U78qWyOwSC-Fy6A4-yvDDzEAnnNj92ZXfKJTQV4EGqbd9kGqYWN3v5E> Kampaņā aizsāktais darbs turpināsies interešu aizstāvības jomā.
- Plānots jauns materiāls par bērnu normālu seksuālu attīstību.
- Ir noslēgusies pašvaldību deleģēto pārstāvju apmācība vienotas izglītības programmas jauniešiem par seksuālās un reproduktīvās veselības jautājumiem vadīšanai (sadarbībā ar Veselības ministriju). Kopš 2021. gada rudens tika organizētas kopā 6 apmācību grupas, kurās piedalījās 108 pašvaldību deleģētie speciālisti.

Pārresoru koordinācijas centrs

- 2021. gada 12. novembrī notika starptautiska konference par agrīnu preventīvu atbalstu Latvijas bērniem.
- Šobrīd Pārresoru koordinācijas centrs (PKC) kopā ar zinātniekiem no Latvijas Universitātes turpina darbu pie bērnu agrīnās attīstības skrīninga izstrādes, kas ietver arī bērna sociāli emocionālo prasmju, komunikācijas prasmju, bērna vides faktoru novērtēšanu – notiek skrīninga pirmās versijas aprobēšana. Plānots, ka būtisku lomu skrīninga veikšanā spēlēs ģimenes ārsti. Vairāk šeit: <https://pkc.gov.lv/lv/aktualit%C4%81tes/pkc-un-lu-seminara-informes-par-bernu-agrinas-attistibas-skrininga-izstradi-un>

- Pieaug pakalpojuma STOP 4-7 pieejamība Latvijā, vairāk par to šeit <https://pkc.gov.lv/lv/sabiedribas-lidzdaliba/iniciativas-un-darba-grupas/programma-stop-4-7>
- Turpinās speciālistu sagatavošana darbam ar ABA (lietišķās uzvedības analīzes jeb angļu val. Applied Behavior Analysis) metodi, kas īpaši ir piemērota atbalsta pakalpojumu sniegšanai bērniem ar autiskā spektra traucējumiem.
- Tiek plānota KiVa programmas ieviešana Latvijā vardarbības vienaudžu vidū mazināšanai.
- PKC veic pētījumu par agrīnā preventīvā atbalsta sistēmas praksēm ārzemēs, kā arī tiek pētīts pakalpojumu grozs Latvijā. Pētījuma rezultāti būs publiski pieejami.
- Tāpat tiek plānots, kā agrīno prevenciju nostiprināt likumdošanā.

Tiesībsargs

- 2021. gada nogalē publicēts Tiesībsarga atzinums pārbaudes lietā Nr. 2021-24-2B par noziedzīgo nodarījumu, kas vērsti pret bērna tikumību un dzimumneaizskaramību, izmeklēšanu. Atzinums pieejams šeit https://www.tiesibsargs.lv/uploads/content/atzinumi/atzinums_lieta_nr_2021_24_2_b_1641931654.pdf Par atzinuma secinājumiem un rekomendācijām 17. janvārī notika preses konference, bet līdz 31.04.2022. tiek gaidīta iesaistīto institūciju atbilde par plānotajiem uzlabojumiem konstatēto problēmu novēršanai.
- Tiesībsargs norāda, ka bērnam nedrīkst būt pieejami materiāli, kuros propagandēta cietsirdīga uzvedība, vardarbība, erotika, pornogrāfija un kuri rada draudus bērna garīgajai attīstībai. Tiesībsargs aicina vecākus un citas par bērna audzināšanu atbildīgās personas izmantot iespēju uzstādīt bezmaksas satura filtru interneta resursiem un darīt visu iespējamo, lai pasargātu bērnu no tādas informācijas, kas kaitē viņa pilnvērtīgai attīstībai. Tāpat uzrunāti arī mobilo sakaru operatori ar aicinājumu veikt preventīvus pasākumus pakalpojumiem, kuru lietotāji būs bērni. Vairāk šeit: https://www.tiesibsargs.lv/news/lv/tiesibsargs-ir-svarigi-filtret-kada-informacija-ir-pieejama-berniem-un-pusaudziem?fbclid=IwAR31pR_fljfVoJ-RoIESKrRz0yp2BKBM8MxllzqAZZOx85Lwlnr9mlzfBtA

Tieslietu ministrija

- Lanzarotes komiteja pēc vairāku gadu darba pieņēmusi Eiropas padomes dalībvalstu novērtēšanas ziņojumu par bērnu aizsardzību pret seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību, ko veicina informācijas un komunikācijas tehnoloģijas. Ietver daudzas tēmas, labo praksi un rekomendācijas (obligātās un ieteicamās). Gaidām publicēšanu, tad tiks iztulkots latviešu valodā un sāksies darbs pie rekomendāciju ieviešanas.
- Notiek darbs pie rokasgrāmatas par bērnu seksuālas izmantošanas lietu izmeklēšanas labo praksi.

Valsts policija

- Valsts policijas prevencijas daļa strādā pie digitāliem rīkiem par emocionālo vardarbību un ceļu satiksmes drošību.
- Tiks atjaunota prevencijas mājaslapa, kā arī izveidotas divas interaktīvas izspēles, divās vecuma grupās – par emocionālo vardarbību, kā arī par riskiem interneta vidē. Plānots pabeigt maija vidū, uz Ģimenes dienu.
- Augustā uzrunās pedagogus par dalību jaunā brīvprātīgā drošības vēstnešu programmā.
- VP iesaistās kursu veidošanā pedagogiem Latvijas Universitātē.

Valsts probācijas dienests

- Apkopojot datus par Valsts probācijas dienesta (turpmāk – VPD) klientu veiktajiem noziedzīgajiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību, kuri veikti pret nepilngadīgajiem, tika secināts, ka VPD 2021. gadā ir uzsācis darbu ar 36 šādiem VPD klientiem, bet kopumā 2021. gadā VPD uzraudzībā bija 122 probācijas klienti, kuri notiesāti par noziedzīgajiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību, kuros kā cietušais atzīta nepilngadīga persona. Pērn sasauktas 742 starpinstitūciju sanāksmes (kopā par visu kategoriju probācijas klientiem).
- 2021. gada 23. novembrī notika **konference "Resursu atklāšana un pieejamība speciālistu darbā"** – speciālistiem darbā ar personām, kuras veikušas dzimumnoziegumu. Mērķis – apzināt speciālistu resursus, kā arī aktualizēt starpinstitūciju sanāksmju izmantošanu ikdienas darbā, lai stiprinātu speciālistu

kopu darbā ar personām, kuras veikušas noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību.

- Turpinājās **mācību kurss "Ievads darbā ar dzimumnoziedzniekiem"** (Riska un vajadzību novērtējums dzimumnoziedzniekiem. Uzraudzības un izvērtēšanas ziņojumu funkcijas īstenošana dzimumnoziedzniekiem), VPD un IeVP darbiniekiem.
- **Dziedējošās sarunas:** Lai izlīguma procesa starpnieki veiksmīgāk varētu organizēt dziedējošās sarunas starp cietušo un likumpārkāpēju saskaņā ar 2021. gada Valsts probācijas dienesta darba plānu tika organizēti divi semināri 20 pieredzējušajiem izlīguma procesa starpniekiem par sarunu vadīšanu vardarbīgos gadījumos, tostarp dzimumnoziedzumu gadījumos. 2021. gadā izlīguma procesā tika iesaistīti četri nepilngadīgie, kuri veica noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību.
- **Brīvprātīgā darba programma "Atbildības un atbalsta apli":** Sadarbībā ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes ESF projektu 2021. gadā tika organizēti četri semināri par Atbildīguma un atbalsta apliem (turpmāk – AAA) Ieslodzījuma vietu pārvaldes un Valsts probācijas dienesta nodarbinātajiem, kā arī tika organizēta viena AAA brīvprātīgā darba veicēju mācību grupa (apmācīti astoņi brīvprātīgā darba veicēji). Kopumā AAA aktīvi darbojās 10 brīvprātīgā darba veicēji.
- **Plānota vietnes izstrāde:** Ieslodzījuma vietu pārvalde sadarbībā ar VPD plāno ESF projekta ietvaros izveidot vietni ar informāciju, atbalsta pakalpojumiem un pieejamo palīdzību potenciālajiem dzimumnoziedzniekiem (pēc <https://www.stopitnow.org.uk/> parauga).

Ekspertu padomē darbojas pārstāvji no šādām iestādēm un organizācijām:

Labklājības ministrija

Tieslietu ministrija

Veselības ministrija

Izglītības un zinātnes ministrija

Pārresoru koordinācijas centrs

DROSS
INTERNETS.LV

100
LATVIJAS
UNIVERSITĀTE
ANNO 1919

LATVIJAS VALSTS
PĒLICIJA

Valsts probācijas
dienests

PAPERDES
ZIEDS

LATVIJAS
PAŠVALDĪBU
SAVIENĪBA

LATVIJAS REPUBLIKAS
TIESĪBSARGS

PuMPuRS

Ķardedze